

ΚΑΠΟΙΕΣ ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΜΙΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΦΡΑΝΤΣΕ ΛΙΣΤ

Γνωρίζει κανείς πάντα καλύτερα τούς μεγάλους δημιουργούς, όταν διαβάζει γι' αυτούς έντυπώσεις από ανθρώπους, που ήρθαν σ' άμεση επαφή μαζί τους, ή τις εξισπαν ή και πέρασαν άπλωσ δίπλα τους, ή ή τις διηγήθηκαν σ άλλους, ή, ακόμη καλύτερα, τις έγραψαν οι ίδιοι. Αυτό έινε κάτι, που ζωντανεύει μία βιογραφία, κάτι, που τής δίνει τον παλμό της άληθειας και τής πραγματικότητας. Και έινε αναντίρρητο, πως ή δίψα για τήν όσο το δυνατόν πληρότερη γνωριμία μας, για τή γνωριμία που φτάνει στό σημείο να δώσει την ψευδοποίηση τής προσωπικής—ιδίως όταν πρόκειται για προσωπικότητες του παρελθόντος—ούπάρχει πάντα. Μπορεί μάλιστα κανείς να πη πως τρέφεται και μεγαλώνει με κάθε προσφορά νέων πληροφοριών, ακόμα και όταν οι λεπτομέρειες, που μας δίνονται, έινε σ. σχετες προς δι, τι άποτελεί το καθαυτό στοιχείο, τόν καθαυτό λόγο του μεγαλείου και τής άθανασίας τους.

Αυτό συμβαίνει και με τόν Λιστ, που, όσο και έν έγράφαν γι' αυτόν τόμοι και τόμοι, εξακολουθούμε να δεχόμαστε, σάν να μνή έχουμε ακόμη χορτάσει, κάθε πληροφορία για τήν προσωπικότητά του, άληθινά ένδιαφέρουσαν και ως ανθρώπου και ως καλλιτέχνη, δημιουργού και άναδημιουργού, που έξσκοουσε ένα έιδος γοητεία, ένα έιδος σαγήνη επάνω σ' όλους εκείνους, που όπισωθήποτε τόν έπληρίαζαν. Ένας άπ' αύτούς ήταν ο Heinrich Ehrlich (1812—1899) από τούς εξέχοντα πιανίστας, αίσθηματικούς και ιστορικούς του παρελθόντος αιώνας, μαθητής του Thalberg του Henssler και του Sechter. Έιχε τήν εκοκρία να γνωρίση τόν Λιστ κ' έγραψε τις έντυπώσεις του με πολλή ζωντάνια για τή «Νέα Μουσική Έφημερίδα τής Βιέννης» από ένα παλιό νόμορο τής όποιας τις παραλαβαίνουμε.

Έγνωρία τόν Λιστ στά έφηβικά ακόμα χρόνια μου. Ένα περίερο παραστατικό βόηθησε να έμια έγώ ο πρώτος έκτελεστής—μουσικός, που τόν άκουσε στή Βιέννη. Ο βιομήχανος πιάνου και προμηθευτής τής Αόλης Κόνραντ Γκράφ, ο περιφημότερος στήν έποχή του, όπως έινε τώρα ο Bösendorfer, πριν βγάλη από το έργοστασίό του τό πιάνο για να τά στείλη έξω, συνήθιζε να βάζει να τά παίζουν για λίγο νεαροί πιανίστες. Έτσι κ' έγώ συχνά μελετοβσα σέ τέτοια πιάνο, μέσα στή σάλα, όπου έιχε τή έκθεσή του. Ένα άνοιχτάκι πρώινό τού 1838, που έιχα τελειώσει τή μελέτη μου και έτοιμαζόμουν να φύγω, μπήκε ένας άντρας ψηλός, κοκκαλιάρης, και με τό πιό άξιοπροσέχτο κεφάλι που έχω ποτέ μου δι. Τόν άκολουθούσαν άλλοι δυό. Ήταν ο Λιστ. Έιχε φτάσει πριν από μίαν ώρα στή Βιέννη και άμέσως έτρεξε να διή τόν παλιό του δάσκαλο, τόν Κάρλ Τσέρνου, που κατοικούσε τότε στό σπίτι του Γκράφ και ο Τσέρνου έφερε εκεί τόν περίφημο άρχιτεχνίτη πιά μαθητή του, για να διαλέξη τό πιάνο που θά ήθελε. Ένας πιανίστας Βοημός, που έτυχε έκείνη τή στιγμή στό σπίτι του Γκράφ ήταν ο άλλος από τούς δυό άντρας. Ο Λιστ κάθισε άμέσως μπρός στό πρώτο πιάνο, που βρήθηκε μπροστά του και άρχισε. Έπαίξε πρώτα τή Σπουδή του σέ όλό έλάσσονα, αύτην, που άρχίζει με άρπέντζια, στό άριστερό μονάχα χέρι που πρωτοπαρουσιάστηκε με τόν τίτλο «Vision» και ύστερα ένα κομμάτι του από τήν «Puritan—Phantasia». Ο Τσέρνου και ο γέρω—βοημός δάσκαλος έστεκαν εκεί με τά μάτια πλατάξ διασταλμένα σάν νεκρού.

αν μία φαιραστή άπαγγελία σέ γλώσσα πρωτάκουστη, άγνωστή τους ακόμα. Τό δικό μου κεφάλι έιχε τήν έντύπωση πως ποτέ βρόνταγε και ποτέ γύρω του κάτι βομβόδοσε. Ύστερα άπ' αυτό έπαίξε ένα μικρό κομμάτι, που έφερε τούς άκροάτας του σ' έκταση. Κ' έπειτα συνέβη κάτι, που ποτέ—ποτέ δέν θα ξεχάσω: Πάνω σ' ένα από τά πιάνο ήταν άποβένες μερικές νότες. Ο Λιστ ήπρε ένα βιβλίο άπ' αυτές. Ήταν οι παραλλαγές επάνω σ' ένα θέμα από τούς «Πειρατάς» τής Κλάρας Β'κ (ή τής κατόν Κλάρας Σούμαν). Έμενε τότε άκριβώς στήν «Ρεζιζέντενς» έιχε δώσει άλλεπάλληλες συναυλίες, που γέμιζαν τήν αίθουσα με έκλεκτό κόσμο και έθουμαζόταν πολλο, περισσοτέρο ακόμα και από τόν Thalberg. Οι παραλλαγές που άνέφερε παραπάνω θεωρούσαν τήν έποχή εκείνη τό δυσκολότερο κομμάτι, που γράφηκε για πιάνο. Άχ! Άκόμα δέν έξρω τίποτα τής Κλάρας Β'κ, έιπε ο Λιστ και ούτε τή δ-κουσα ακόμα! Άένε πως παίξει περιφημία!» Και άμέσως ήπρε τις παραλλαγές και τις έπαίξε «πρίμα βίστα» σέ ρυθμό πολύ γοργότερο από κείνον που τις έπαίξε ή συνθέτης, χωρίς να σταματήσει σ' ένα όποιοδήποτε σημείο τους ή να λιγοστήσει τήν ταχύτητα. Ο Τσέρνου και ο γέρω—δάσκαλος κάθε τόσο σήκωναν τά χέρια τους ψηλότερα από τό κεφάλι. Έμένα μούχε κοπή ή αναπνοή. Ήμουν μαθητής του Thalberg και τού χρώσταγα πολλά, γιατί, αύτός που ήταν γιός νόθος του πρίγκηπα Dietrichstein, ιδιώτευε τότε στό σπίτι του πατέρα του και μούδινε μαθήματα δωρεάν. Όμως αύτό που άκουα εκεί ξεπερνούσε σέ δύναμη, σ' έντύπωση, σέ θαυμασμό όλα όσα έιχα αισθανθώ έκ τότε. Γλάστρησα άδούρβα έξω από τήν αίθουσα. Ο Λιστ έτρεξε πίσω μου, με, ήπρε και μου ζήτησε κάτι να τού παίξω. Όταν τέλειωσα μου έιπε: «Θάρπτε στις συναυλίες μου. Έτσι! Κάθε καλοπροκίσιμένος πιανίστας έινε καλοδεχόμενος έένος μου!»

Άλιες μέρες ύστερα από τό έπεισόδιο αυτό έδινε ο Λιστ τό πρώτο του κοντσέρτο, προς όφελος τών άπόρων που έιχαν προσβληθί από τήν πανώλην, που έιχε άκολουθήσει τής φριχτές πλμμύρες τής χρονιάς εκείνης. Μόλις παρουσιάστηκε έχαιρετήθηκε με άτελείυτητα χειροκροτήματα. Οι γυναίκες έκάρφωσαν γοητευμένες τό βλέμμα τους επάνω στήν ένδιαφέρουσα αύτη προσωπικότητα, που συνδυάζε τόν ασύγκριτο καλλιτέχνη και τόν γοητευτικό άνδρα, ο όποιος στό εκκοκιστρία ακόμα χρόνια του, δηλαδή πολύ πριν από τήν έποχή που αναφέρω, όταν ακόμα προετοίμαζε τήν κατόπιν δοξασμένη σταδιοδρομία του, που τότε δέν έιχε κέν άκόμη άρχισει, όταν έπομένας ή μοίρα του και τό μέλλον του ήταν άγνωστα έτρόβηξε μία από τις ώραιότερες γυναίκες τής άνώτερης παρισινής κοινωνίας, από παλιά οικογένεια έπατριδών, που για χάρη του έγκατέλειψε θαυμαστή κοινωνική θέση, γύριζε μαζί του από τόπο σέ τόπο και γενικά μοιράστηκε τήν τύχη του.

Ύστερα από τή συναυλία ξαναπαρουσιάστηκε στό καλλιτεχνικό βάθρο ο Λιστ έσκηψε προς τό κοινό και άρχισε άπ' εκεί μία συνομιλία με τις Κυρίες και τούς Κυρίους τής άριστοκρατίας που γέμιζαν τή σάλα και όλοι τους και όλες τους προσπαθούσαν να φανούν μαζί του όσο πιο εύγενικοί και άξιαγάπητοι μπορούσαν. Ο κόσμος ως τότε δέν έιχε δει κάτι τέτοιο. Ο ίδιος ο Thalberg, που τό κάτω κάτω ήταν γιός έένος πρίγκηπα,

διατηρούσε πάντα την απόσταση που υπήρχε ανάμεσα στην άριστοκρατία και σ' ένα καλλιτέχνη και την σεβόταν και ο Λιστ, ο γιός ενός μικροϋπελλήλου του πρίγκηπα Έστεργάζου, κουβέντιαζε με τις πιο περήφανες από τις περήφανες άριστοκράτισσες σαν Ισίοις κ' ἴδιοις. Για τή σημερινή γενιά, που εἶνε συνειθισμένη πιά νά βλέπη τούς μορφωμένους καλλιτέχνας νά γίνονται τιμητικά δεχτοί ἀπό τούς ὀντιπροσώπους τῆς ὕψηλης ἀριστοκρατίας, δέν φαίνεται τό ἐπεισόδιο αὐτό τόσο παράξενο, ὅσο ἦταν πραγματικά γιά τις συνθηκες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καί γι' αὐτό δέν θά καταλαβαίνουν καί τήν ἔκσταση πού προκαλοῦσε ὁ Λιστ στοῦς συγχρόνους καλλιτέχνης. . . . Ὑστερα ἀπό μερικές μέρες διαδόθηκε ἡ εἰδηση πῶς ὁ Λιστ ἦταν καλεσμένος στοῦ πρίγκηπα Μέτερνιχ καί πῶς στο τραπέζι κουβέντιαζε φιλικά μέ τήν ὡραία διπλανή του κυρία. Ἡ ἀγέρωχη πριγκηπέσσα οἰκοδόμοινα, συνθισμένη καθῶς ἦταν πάντα νά ἔχη αὐτή μόνη τόν λόγο, διέκοψε τόν Λιστ στήν εὐχάριστη αὐτή ἀσχολία του μέ τήν ἐρώτηση : « Πῶς περάσατε λοιπόν στή Βενετία Κύριε Λιστ ; Πῶς πῆγαν ἐκεῖ οἱ δουλειές ; » — « Δέν κάνω δουλειές πριγκηπέσσα μου, παρά μόνο μουσική ! » ἀπάντησε ὁ Λιστ καί ξανάρχισε τήν κουβέντα του μέ τήν ἁμορφη γειτόνισά του, σέ ἄψογη γαλλική, ὅπως ἀπαιτοῦσε ἡ συνήθεια τῆς ἐποχῆς. Ὅποιος μονάχα δέν ξέρει ἢ δέν μπορεῖ νά φαντασθῆ τί ἐσήμαινε ἐκεῖ δά γύρω στά 1830 τό ὄνομα Μέτερνιχ δέν θά μπορέση ποτέ νά καταλάβη τί ἔκταση πῆρε ἡ διήγηση τῆς σκηνῆς αὐτῆς, ὅσο καί ἂν δέν ἦταν δυνατόν νά ἐξακριβωθῆ κατά πόσον ἦταν ἀληθινή ἢ ὄχι. Καί μόνο τό ὅτι διαδόθηκε

γιὰ ἕνα καλλιτέχνη πῶς εἶχε τήν τόλμη νά δώση στήν Πριγκίπισσα μία πνευματώδη καί ἐλεύθερη ἀπάντησι ἦταν αὐτό καθαυτῶ πρωτόκουστο καί ἀπίστευτο.

Τόν Νοέμβρη τοῦ 1839 ἡ Βιέννη εἶχε κοριτολαϊκὰ μεθῶσει ἀπό τήν ἀπόλαυση πού ἔδιναν οἱ συναυλιες τοῦ μεγάλου δασκάλου. Ὁ Χάινλικ γράφει : « Ἡ Βιέννη παραδέρνει σ' ἕναν Ὀλιγο γοητείας. Οἱ γυναῖκες ἔχασαν τις καρδιές τους καί οἱ κριτικοί τό κεφάλι τους. Γιατί αὐτό πού συνιστοῦσε ὁ Σούμπερτ σ' ὄσους ζητοῦσαν τόν τίτλο τοῦ ἀληθινοῦ βιρτουόζου, νά δώσουν δηλαδή προσταγή στοῦ πνεῦμα τους ν' ἀνάψη στά δέκα τους δάχτυλα, ὁ Λιστ τό ἔχει πραγματοποιήσει ! » Καί ὁ τότε περισσότερο ἀπό ὅλους τούς ἄλλους ἐπιβαλλόμενος κριτικός Κάρλ Κούντ γράφει : « Τό οἴμα κοχλάζει, σφυροκοπᾶ ὁ σφυγμός, τρέμουν τά νεῦρα, ἐνῶ παραδίδεται σέ μία ὀλυμπία ἀπόλαυση ἡ ψυχῆ του, ἡ καλλιτεχνική αὐτή ψυχῆ πού σέ τέτοιες στιγμές γίνεται τό κέντρον κάθε ὑπάρξεως καί εἰς τήν ὅποιαν συγκεντρῶνται οἱ ἀκτίνες τοῦ σύμπαντος ὅπως ἀκριβῶς συγκεντρῶνεται οἱ ἀκτίνες τῆς δημιουργίας στά αἰῶνια πρωταρχικά πνεύματα. Αὐτός ἀκριβῶς ὁ μεγαλειώδης καί τρομακτικός ἐνθουσιασμός ἐκφράζεται μέ τό παίξιμο τοῦ Λιστ ! Ἡ τέχνη ἀποτελεῖ τά νεῦρα τῆς ζωῆς του. Αὐτή κλεινεῖ μέσα τῆς τό πᾶν γι' αὐτόν. Προικισμένος, μέ τόν βαθμό ἐνεργείας ψυχικῆς πού χρειαζεται καί μέ ἀνάλογη ἀντοχή, προσφέρεται ἅμεσα, χωρίς δρους καί μέ τήν πύ ἀόγνηκή ἐθελοθυσία γιά νά ὑπηρετήση στοῦ ναοῦ τῆς ἀκολουθῶντας ἀκούραστα καί ἀκατάπαυστα τά ὡραία τῆς ἰδεώδης ».

Μετάφρασις Γ. Α. Τ.